

BÀI 11

Kết quả cần đạt

- Qua *Bài ca nhà tranh bị gió thu phá*, cảm nhận được tinh thần nhân đạo và lòng vị tha cao cả của nhà thơ Đỗ Phủ, bước đầu thấy được vị trí và ý nghĩa của những yếu tố miêu tả và tự sự trong thơ trữ tình.
- Củng cố và nâng cao kiến thức về từ đồng âm và kỹ năng sử dụng từ đồng âm đã học ở bậc Tiểu học.
- Dánh giá được chất lượng bài tập làm văn số 2 theo yêu cầu của bài văn biểu cảm.
- Hiểu vai trò và biết vận dụng yếu tố tự sự, miêu tả trong văn biểu cảm.

VĂN BẢN

BÀI CA NHÀ TRANH BỊ GIÓ THU PHÁ

(Mao ốc vị thu phong sở phá ca)

Tháng tám, thu cao, gió thét già,
Cuộn mát ba lớp tranh nhà ta.
Tranh bay sang sông rải khắp bờ,
Mảnh cao treo tót ngọn rừng xa,
Mảnh thấp quay lộn vào mương sa.

Trẻ con thôn nam khinh ta già không sức,
Nỡ nhè trước mặt xô cướp giật,
Cắp tranh đi tuốt vào luỹ tre
Môi khô miệng cháy gào chǎng được,
Quay về, chống gậy lòng ấm ức !

Giây lát, gió lặng, mây tối mực,
Trời thu mịt mịt đêm đen đặc.
Mền vải lâu năm lạnh tựa sắt,
Con nǎm xấu nết đạp lót nát
Đầu giường nhà dột chǎng chừa đâu
Dày hạt mưa, mưa, mưa chǎng dứt.
Từ trải cơn loạn ít ngủ nghê⁽¹⁾
Đêm dài ướt át sao cho trót ?

Ước được nhà rộng muôn ngàn gian,
Che khắp thiên hạ kẻ sĩ nghèo đều hân hoan,
Gió mưa chǎng núng, vững vàng như thạch bàn !
Than ôi ! Bao giờ nhà ấy sừng sững dựng trước mắt,
Riêng lều ta nát, chịu chết rét cũng được !

(Đỗ Phủ^(★), Khương Hữu Dụng dịch,
trong *Thơ Đỗ Phủ*, NXB Văn học, Hà Nội, 1962)

Chú thích

(★) Đỗ Phủ (712 – 770) là nhà thơ nổi tiếng đời Đường của Trung Quốc, tự là Tử Mĩ, hiệu Thiếu Lăng, quê ở tỉnh Hà Nam. Có một thời gian ngắn ông làm quan nhưng gần như suốt đời sống trong cảnh đau khổ, bệnh tật. Năm 755, tướng An Lộc Sơn nổi dậy chống triều đình. Để tránh hiểm họa, vả lại cũng không được nhà vua tín nhiệm, năm 759, ông từ quan, đưa gia đình về vùng Tây Nam, một thời gian sống ở Thành Đô, thủ phủ tỉnh Tứ Xuyên. Năm 760, được bạn bè và người thân giúp đỡ, Đỗ Phủ dựng được một nhà tranh bên cạnh khe Cán Hoa ở phía tây Thành Đô. Đỗ Phủ vừa ở nhà mới được mấy tháng thì căn nhà đã bị gió phá nát. *Bài ca nhà tranh bị gió thu phá* là một tác phẩm nổi tiếng của Đỗ Phủ. Bút pháp hiện thực cũng như tinh thần nhân đạo cao cả của bài thơ đã ảnh hưởng khá sâu rộng đến thơ ca Trung Quốc đời sau.

(1) Sự biến An Lộc Sơn – Sứ Tư Minh xảy ra năm 755, đến năm 763 mới chấm dứt. Như vậy, lúc bài thơ được sáng tác, tình hình xã hội vẫn rối loạn. Đô Phủ mất ngủ không chỉ vì nghèo đói, bệnh tật mà còn vì lo lắng tới vận dân, vận nước.

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

1. Tim hiểu và phân tích bối cảnh của bài thơ.

(Gợi ý :

– Bài thơ gồm mấy phần ? Hãy chỉ ra ranh giới giữa các phần. Sự việc, cảnh vật được kể và tả theo một trình tự chặt chẽ như thế nào ?

– Thống kê số câu mỗi phần và thử lí giải vì sao có phần dài, phần ngắn, nhiều phần có số câu lẻ và một số câu trong phần cuối có số chữ nhiều hơn phần lớn các câu khác trong bài – trừ câu 20 và 21, bản dịch đã giữ đúng số câu, số chữ của nguyên bản.)

2. Kẻ lại bảng sau vào vở và đánh dấu $\times$ vào ô mà em cho là hợp lí.

Phương thức biểu đạt	Miêu tả	Tự sự	Biểu cảm trực tiếp	Miêu tả kết hợp tự sự	Miêu tả kết hợp biểu cảm	Tự sự kết hợp biểu cảm	Kết hợp cả 3 phương thức
Phần							
Phần ...							
Phần ...							

3. Những nỗi khổ nào của nhà thơ đã được đề cập trong bài thơ ? Tác giả đã miêu tả và thể hiện sinh động, khúc chiết những nỗi khổ đó như thế nào ?

4. Giá thứ không có năm dòng thơ cuối thì ý nghĩa, giá trị biểu cảm của bài thơ sẽ giảm đi như thế nào ? Phân tích tình cảm cao quý của nhà thơ được biểu hiện qua phần cuối.

Ghi nhớ

Kết hợp nhiều phương thức biểu đạt, Đỗ Phủ đã thể hiện một cách sinh động nỗi khổ của bản thân vì căn nhà tranh bị gió thu phá nát. Điều đáng quý hơn là, vượt lên trên bất hạnh cá nhân, nhà thơ đã bộc lộ khát vọng cao cả : ước sao có được ngôi nhà vững chắc ngàn vạn gian để che chở cho tất cả mọi người nghèo trong thiên hạ.

LUYỆN TẬP

- Đọc diễn cảm hai phần cuối.
- Dùng tối đa là hai câu để nêu lên ý chính của đoạn văn sau đây bàn về Bài ca nhà tranh bị gió thu phá của Đỗ Phủ.

"... Trong bài thơ này, Đỗ Phủ đã miêu tả nỗi thống khổ của bản thân song khi đọc xong phần cuối của bài thơ, chúng ta hiểu ngay rằng nhà thơ không miêu tả nỗi thống khổ của bản thân một cách cô lập, đơn thuần mà thông qua sự miêu tả đó để biểu hiện nỗi thống khổ của tất cả "kẻ sĩ nghèo trong thiên hạ", để biểu hiện thảm họa của xã hội, của thời đại. Mới đọc câu "Quay về chống gậy lòng ấm ức!" ta chưa lí giải được sâu sắc nội dung của tiếng "than thở" của nhà thơ, song khi

đọc đến câu "Than ôi ! Bao giờ nhà ấy sừng sững dựng trước mắt. Riêng lều ta nát, chịu chết rét cũng được !", ta liền nhận ra rằng nhà thơ không chỉ vì sự bất hạnh của chính mình mà than thở, mà mất ngủ, mà gào to thét lớn ! Trong đêm thu bị mưa vùi gió dập một cách tàn nhẫn, điều quay cuồng trong đầu óc nhà thơ không chỉ là chuyện "riêng lều ta nát" mà còn là tình cảnh mọi ngôi nhà tranh của "kẻ sĩ nghèo trong thiên hạ" đều rách nát...

Hàng trăm, nghìn năm nay, tình cảm lo nước thương dân nồng cháy và lí tưởng cao cả – yêu cầu khẩn thiết thay đổi hiện thực đen tối – của Đỗ Phủ mãi mãi kích động tâm khảm độc giả và phát huy tác dụng tích cực."

(Hoắc Tùng Lâm, trong *Đường thi giám thường từ điển*,
Thượng Hải Từ thư xuất bản xã, Hưng Hà trích dịch)